

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1040557/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב הראשי לישראל הרב דוד ברוך לאו, הרב א' אהרן כץ, הרב אליעזר איגרא

המערער: פלוני (ע"י ב"כ טו"ר אברהם גולובנצין)

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד יוסף מנדלסון)

הנדון: חיוב גט ב'רועה זונות' – טעמיו וההכרעה למעשה

פסק דין

רקע כללי, פסק הדין והערעור

הצדדים הם זוג שלשניהם זהו זיווג שני. הצדדים נישאו ב-1990, מנישואין אלו נולדה להם בת שכעת היא בגירה. הזוג חיים בנפרד מזה שנתיים.

בית הדין האזורי תל אביב פסק בתאריך ל' בסיוון תשע"ה (17.6.2015) שהבעל חייב לתת גט לאשתו לאלתר. הסיבה להחלטה זו של בית הדין היא העובדה שהבעל רועה בשדות זרים, ואף לא הכחיש עובדה זו בפני בית הדין. יצוין שגם בכתב הערעור לבית הדין הגדול נכתב שהבעל מוכן להתחייב לחזור מסורו אם יהיה בין הצדדים הסכם שלום בית – דבר המעיד כאלף עדים על עשותו את המעשים המיוחסים לו.

הבעל מערער על החלטתו של בית הדין האזורי. טענותיו בתמצית הן:

א. דינו של האגודה בדבר בעל 'רועה זונות' שיש לחייבו בגט אינו שייך בנדון זה, ולפיכך אין לחייבו בגט;

ב. אין לחייב בגט טרם התבררו כל הנידונים הממוניים שבין בני הזוג;

ג. בית הדין לא נתן לחקור ולהביא עדים.

ההליך

בית הדין התנה את קיום הדיון בערעורו של הבעל בהפקדת ערבויות של 50,000 ש"ח לצורך הבטחת החזר הוצאות משפט לצד השני. הבעל סירב בתחילה לכך, וביקש שלא לחייבו במתן ערבויות, אך משנוכח לדעת שבית הדין אינו מסכים לקיים דיון בערעורו בלא ערבויות אלו נאות להפקיד אותן.

בתאריך ה' בכסלו תשע"ה (17.11.2015) התקיים דיון בבית הדין הגדול.

בדיון זה טענו המערער ובא כוחו שהייתה מחילה של אשתו על מעשיו לפני כשנתיים, אלא שלא נאמרה מחילה זו בפירוש, אלא מכללא, שהרי המשיכה לצאת עימו לאירועים למרות מעשיו שנודעו לה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מאידך גיסא טענו האישה ובא כוחה שהבעל ממשיך במעשיו כל הזמן, ציינו שבשנתיים האחרונות לבדן התרועע עם חמישים ושתיים נשים (!) וכי הביאו עמם חומר ראיות המאשש את דבריהם (אך בפועל לא ביקש מהם בית הדין לפרוש את ראיותיהם) – לא ניכר עליו אפוא שום רצון ונכונות לחזור בו ממעשיו, וגם אם הייתה מחילה – איננה אלא על העבר ולא על העתיד. בנוסף טענו: אין לראות את יציאתה עמו לאירועים כמחילה, אלא כרצון לשמור על כבוד בני הזוג כלפי חוץ.

בית הדין ניסה במהלך הדיון להביא את הבעל לכלל הסכמה לגרש את אשתו ולסיים את הפרשה, אך הבעל ביקש שתינתן לו ארכה לשם התייעצות. בית הדין נתן לבעל עשרה ימים לשם כך.

הבעל לא נתן את תשובתו כעבור המועד הנזכר, ובית הדין הקציב לו בתאריך כ' בכסלו תשע"ו (2.12.2015) שלוש ימים להודיע על הסכמתו להצעת בית הדין לגרש את אשתו, והבהיר שאם לא יסכים – יינתן פסק דין.

הבעל שלח לבית הדין הגדול בקשה שבה ביקש מבית הדין שיזמן את הצדדים ללא עורכי דין כדי לפתור את הסכסוך שביניהם ללא צורך בהתדיינות משפטית. לחילופין, ביקש להחזיר את התיק לבית הדין האזורי לצורך בירור טענות האישה נגד הבעל וחקירתה. עוד כתב כוח הבעל שהסיבה שלא השיב לבית הדין במועד שנקצב לו היא מפני שלא הצליח להיפגש עדיין עם האישיות שעמה ביקש להתייעץ.

דיון הלכתי

האם ניתן לכפות גירושין במקרה של בעל הבוגד באשתו?

כתב באגודה (מסכת יבמות פרק ו סימן עז):

אמר רבא: נושא אדם כמה נשים והוא דאפשר בסיפוקיהו.

פעם אחת בא מעשה לידי לאה טוענת על ראובן שהוא רועה זונות והוא כופר. ופסקתי שאם תביא עדים שהוא כן יוציא ויתן – איבעית אימא קרא, איבעית אימא גמרא, איבעית אימא סברא: קרא דכתיב (בראשית לא) "אם תקח נשים על בנותי", איבעית גמרא דאמרין הכא "והוא דאפשר בסיפוקיהו" ובגדון זה כתיב (משלי כט): "ורועה זונות יאבד הון", ואיבעית אימא סברא דגרע מכל הנהו דפרק המדיר (כתובות עב ע"א).

ודוקא שיש עדים שראו אותו עם הארמאית כדרך המנאפים, אבל אם הביאו לו נכריות בנים – עבור זה לא כייפינן ליה שראינו כמה נספים בלא משפט בעלילות. ודוקא שיכולה האשה לבקש עדים שיעידו מעצמם, אבל לא פסקתי להחרים על ככה דכל ישראל בחזקת כשרות עד שיגדע פסלות. גם אמרתי שיעידו העדים זה שלא בפני זה ויחקרו אותם בדרישה ובחקירה כמו על דיני נפשות.

ואחרי שפסקתי הפסק שלחו קרובי האשה תשובת הר"ם ז"ל, הועתקה מכתבת ידו, והאריך בו מאד וכתב כל הני טעמי שכתבתי, וסוף דבריו: היכא דאיכא סהדי או כשהודה מעצמו כייפינן ליה להוציא.

הרמ"א בדרכי משה פסק את דברי האגודה, וכן בהגהותיו בשולחן ערוך (אבן העזר הלכות גיטין סימן קנד) הביא את דברי האגודה הללו ופסק כמותו להלכה:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מי שהוא רועה זונות ואשתו קובלת עליו, אם יש עדות בדבר – שראו אותו עם מנאפים או שהודה – יש אומרים שכופין אותו להוציא. אבל משום שמביאין לו ילדים נכריים אין לחוש, דילמא משקרים עליו (חידושי אגודה דיבמות).

ביאור כוונת האגודה שכתב "סברא – דגרע מכל הנהו דפרק המדיר"

אשר לדברי האגודה "סברא – דגרע מכל הנהו דפרק המדיר" – יש לבאר למה כוונתו?

כבר נכתב בפסקי דין רבניים (חלק ח עמוד 225): "והנה לא נתפרש בדברי האגודה לאיזה גמרא נתכוון."

ראיתי בעניין זה כמה דעות, אולם לעניות דעתי נראה שכוונתו למומין שבבעל שכופין עליהם לגרש, וכוונת האגודה לומר שגם רועה זונות הרי זה כמו מום, שגורם לאישה למאוס בו, שהרי כתב מפורש בסוף "כייפינן ליה להוציא", זאת אומרת כפייה. ואם כן, בוודאי דימה למשנה האחרונה בפרק המדיר הדנה בבעלי מומין שבה כתוב שכופין לגרש, ולימד אותנו האגודה שזאת סברה כל כך ברורה ופשוטה, שבוודאי כופין את הבעל לגרש, שכל בר דעת מבין אותה.

ובאמת כן נראה שהבין גם ערוך השולחן, שכוונת האגודה היא שמחמת התנהגות זו של הבעל הריהו מאוס על אשתו מאיסות ברורה וודאית, עיין שם (אבן העזר סימן קנד סעיף טז) שכתב:

ברועה זונות כופין דוודאי נוגע לה לעונתה – דרועה זונות ממאס בהיתר ומים גנובים לו ימתקו ובוודאי שמאוס עליה [...] ולא מיבעיא לדעת הרמב"ם דבמאס עלי כופין להוציא אלא אפילו להחולקים במאס עלי בכהאי גוונא מודים, והרי בש"ס מבואר דבמורד מתשמיש כופין וכל שכן ברועה זונות דגרוע יותר כמובן וכל זה כשנתברר הדבר בבירור גמור.

כתב הטעם של מאיסות והוציאו ממה שכתב האגודה שרועה זונות גרוע מאותם שנמנו בהמדיר, והיינו אותם מומים שמחמתם יכולה האישה לטעון לכולי עלמא, גם לחולקים על הרמב"ם, שבעלה מאוס עליה וכופין לגרש.

התראה בבעל (לעניין חיוב גט)

הבעל ובא כוחו טענו בכתב הערעור שלא התרו בבעל ולפיכך אין להחיל עליו את דינו של האגודה. נכתב שם שאף על פי שהודה שהיה רגיל בכך מכל מקום התחרט על כך בחדא מחתא.

לפני שנדון בשאלה אם צריך התראה יוער שלאור מעשי הבעל והודאתו בהמשך מעשיו – וככל הנראה יש גם חומר ראיות על כך – לא ניכר שמתחרט על מעשיו, וטענה זו בטלה.

לגופו של עניין – אם צריך התראה – נראה שאין צורך בנדון דידן בהתראה וכפי שנבאר:

טעם ראשון: ההתנהלות המשפטית הארוכה סביב נושא זה בוודאי יש לראותה כהתראה, שהרי מהותה של ההתראה היא הבהרת חומרת הדבר לבעל, וכאשר מתנהל הליך משפטי סביב נושא זה אין לך הבהרה גדולה מזו על חומרת הדבר, והרי אנו רואים מתוך כתב התשובה של ערעור שלא חזר בו למרות "התראה" זו.

בנוסף, לפי מה שביארנו לעיל סברת האגודה לחייב גט בנדון דידן היא מאיסות הבעל בעיני אשתו, ולעניין זה לא צריך ההתראה, לאחר שכבר נמאס בעיניה. אם טעם האגודה היה רק מפני שמצער אותה בזה, היה מקום אולי לדון להצריך התראה, שאז ישוב בו ממעשיו ולא יצער אותה יותר, אבל מכיוון שמדובר בטענת מאיסות – אין צורך בהתראה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יש לצרף לכל הנ"ל את העובדה שבגידה היא דבר ידוע ומפורסם לאיסור, ואין צורך להתרות בכגון זה, עיין בשו"ת שבות יעקב (חלק ג סימן קכו הובאו דבריו בפתחי תשובה אבן העזר קטו, יא) לעניין 'משמשתו נדה', שבדבר שידוע ומפורסם שאין לעשותו אין צורך בהתראה:

משמשתו נדה שהוא דבר הידוע לכל האנשים – אפילו שהיא 'עם הארץ גמור' – מכל מקום בשעת נישואין לומדים עמה קרובים ושכנים כיצד יזהר בנדתה – שוב אינה צריכה התראה אחרת בשעת מעשה, דהא מבואר בפוסקים דאין זו התראה גמורה דהרי אין צריך התראה בשעת מעשה כמו שכתבו בהגהות מרדכי ומיימוני ותשובת הרשב"א (סימן תקס). אף על גב דשם בתשובה משמע דגם במשמשת נדה בעי התראה – היינו לפי שאזיל לשיטתו שם שפסק דבעי התראה לומר לה שתפסיד כתובתה וכל שלא אמר כן הוי כלא התרה בה, אבל לפי הסכמת אחרונים כדעת הרי"ז בשלטי גבורים וכן משמע בבית שמואל (שם ס"ק יז) וכן כתב בתשובת מהר"ח שבתי (סימן נו) – עיין שם דבריו באורך בראיות על זה – הרי דהתראה בזו רק הודעה שנוהר בנדתה, וזו הכל יודעים ואין צריכה התראה עוד יותר.

טענה זאת – טוב היה שלא הייתה נטענת. הרי אדם שעושה מעשה כל כך חמור כבגידה באשתו – האם אפשר לעלות על הדעת שצריך התראה ובלי התראה אינו חייב לגרש? הרי האגודה וכן התשובה שמביא בשם הר"ם לא העלו אפילו ב'הוה אמינא' שיצטרכו התראה, וכפי שכתבו הם – זאת סברה, סברה כל כך פשוטה שכל אדם ברדעת מבין זאת.

הטענה לעיכוב הגירושין עד תום ההליך הרכושי

הועלתה טענה מצד הבעל שהבעל רשאי לעכב את הגט על מנת שיוכל להשיג את התביעות הרכושיות שלו.

מדובר בתביעות שהבעל תבע אותן בבית המשפט האזרחי והן נידונות שם. לכן לא מובן מה הטענה של הבעל ובא כוחו – הרי הוא פנה לבית המשפט בתביעות הממוניות ובית משפט יפסוק את דינו שם. מה זה קשור לגט?

ועוד: התברר שבית משפט כבר פסק פירוק שיתוף בדירה שהאישה הביאה לנישואין והבעל קיבל את מחצית שוויה בסך 8,000,000 ש"ח.

ועוד יותר: זה פשוט שאם איש מחויב לתת גט על פי הדין אין הוא רשאי לעכב את הגט בגלל תביעה ממונית.

הטענות נגד ההליך שהתקיים בבית דין קמא

לגבי הטענה השלישית – שבית הדין לא נתן לחקור ולהביא עדים:

בית הדין עיין בפרוטוקולים של בית הדין האזורי ומתברר שבית הדין אישר חקירות של כל צד.

מאחר שהבעל הודה בפני בית הדין על מעשיו, אין טעם וריח להזמין עדים, ולכן בית הדין דוחה את הטענה הזו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מסקנה – הבעל חייב לתת גט לאשתו וכפסק בית דין קמא

מתוך מה שנתבאר בית הדין דוחה את ערעורו של הבעל, ופוסק שהבעל חייב לתת גט לאשתו מחמת דברי האגודה שפסקם הרמ"א בעניין 'רועה זונות', שיש לחייבו לגרש את אשתו, מחמת מאיסותו על אשתו.

הצורך בהתראה לעניין כפיית גט ב'רועה זונות'

לדעת האגודה ניתן לכפותו בכל כפייה שהיא. וביררנו שאין צורך בנדון דידן בהתראה בבעל.

אכן הגאון חכם צבי בתשובותיו (סימן קלג) שדא ביה נרגא (הובא בקצרה בבאר היטב, שם ס"ק 1). נידונו הוא במי שבא על אשת איש וחוזר בתשובה ואשתו תובעת ממנו גט וכתובה, וכתב:

ואני אומר נשתקע הדבר ולא נאמר לכוף איש כי ינאף את אשת רעהו להוציא את אשתו בגט, ואפילו מומר לכל התורה איכא פלוגתא וכבר נודע דבמקום פלוגתא לא כייפינן [...]

ודברי חדושי אגודה שהביא הרב רמ"א אינם ענין לכאן, דהתם ברועה זונות ומוחזק לכך ועומד במרדו, ומטעם שכתב בעל האגודה דרועה זונות יאבד הון, וסופו לא יהיה בידו לפרנסה.

ואף שאין דעתי נוחה בטעם זה שיהא נידון על שם סופו כבן סורר ומורה, דחידוש הוא, מכל מקום אפילו לדברי האגודה אין הדברים אמורין אלא במוחזק לכך.

ולעניות דעתי הוא צריך גם כן התראה אפילו לדעת בעל האגודה – לא מיבעיא לענין הכתובה דצריך התראה, דלא יהא זה חמיר מעוברת על דת להפסידה כתובתה ובעיא התראה כדמסקינן בפרק ארוסה, והדברים קל וחומר: ומה התם דלהחזיק ממון ומקולי כתובה שנינו בכל מקום, אף על פי כן צריכה התראה, הכא דלהוציא כתובה מיד הבעל על אחת כמה וכמה דצריך התראה.

ולא עוד אלא אף אם רצונה לצאת בלא כתובה, אין כופין אותו כלל לגרש אלא אחר התראה דלא יהא איסורא קיל מממונא. וזה ברור בעיני אף לפי דעת האגודה [...] ועוד שהרי שב בתשובה ורוצה לקבל עליו דברי חברות, ואפילו היה מומר גמור – אם לא כפוהו עד ששב לדת ישראל – ודאי שאף האומרים לכוף, יודו כיון שלא כפוהו בעודו בהמרתו, כיון שחזר בו שוב אין לכופו, ומכל שכן ברועה זונות שבא לשוב בתשובה שאף בעל האגודה מודה שאין כופין אם לא שעבר על קבלתו פעם ושנים, ודבר פשוט הוא שאין לך דבר העומד בפני התשובה.

אף שנידונו חמור מהעובדה שדן בה חכם צבי כי המדובר הוא ב'רועה זונות' המוחזק בכך, כנידון האגודה, מכל מקום הרי לדעת חכם צבי צריך התראה לחייבו בכתובה ולעניין כפייה לגט, ורק אחרי שהתרו בו ועבר פעם ושניים – יש לכופו לגט לדעת האגודה.

כן כתב גם הנודע ביהודה (מהדורא תניינא אבן העזר סימן ז) עיין שם, הובאו דבריו בפתחי תשובה (שם ס"ק ה).

בספר דבר אליהו (להגר"א מטרא זצ"ל, סימן עג) האריך ביישוב דעת האגודה ותוכן דבריו – על פי המבואר באבן העזר (סימן ע) דאם הבעל עני ביותר ואין לו ליתן לה מזונות כלל כופין אותו להוציא. הרמ"א כתב שם דיש אומרים שאין כופין אותו להוציא מאחר שאין לו. וכתב שם בית מאיר בדעת היש אומרים דמדמו ליה לבעל חוב שטוען אין לו לשלם "ולעניות דעתי אינו דומה,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דשאני הכא דאגידה ביה וכשיגרשנה תינשא לאחר שיזונה, וזה בידו הוא והוי כבידו לשלם – ולפי זה נראה דטעמו של האגודה הוא על פי המבואר בחושן משפט (סימן עג) דהמלווה את חברו לזמן אינו יכול לתובעו תוך הזמן, ואם רואה שמבזבז נכסיו יכול לתובעו, ומחויב להחזיר אף תוך זמנו. ולכן ברועה זונות יכולה האישה לתבוע ממנו שיגרשנה וייתן לה כתובתה אף קודם שיאבד הון, מהאי טעמא שלא יהיה לו אחר כך ממה לפרנסה, ואין לומר שתמתין עד שלא יהיה לו לפרנסה ואז יגרשנה – דאז לא יהיה לו כתובתה, אחרי שכבר יאבד את הונו.

לדברי דבר אליהו, נימוקו של האגודה המובא בבית יוסף ורמ"א דמה שכופין לרועה זונות שיגרש אינו קנס או מעין עונש על שם סופו כבן סורר ומורה – כמו שתפס חכם צבי – אלא שאנו רואים ברועה זונות את זמן פירעון הכתובה וכל החיובים הנובעים מזה כאילו כבר הגיע, ודנים אותו כדין בעל חוב המבזבז כספו שעליו לשלם מיד את חובותיו ושטרותיו אף שזמן פירעונם מאוחר, שמא מחר לא יהיה לו לשלם. ומטעם זה נקבעה ההלכה שכופין לגט ולשלם הכתובה בבעל הרועה זונות כי אנו חוששים הואיל והוא מאבד הון ומבזבז כספו על זונות, שמא לא יהיה בידו אחר כך לשלם את הכתובה ותנאי הכתובה.

אולם נראה לנו כי למעשה כאשר אנו דנים בכפייה לגט במקרה זה קשה להורות כדבר אליהו.

טעמים נוספים לחיוב גט

מעבר לכך יש להוסיף שכאן, מלבד האמור – שרועה זונות ודאי מאוס בעיני אשתו – אכן ניכרת מאיסות גמורה בין הצדדים. הנישואין התרוקנו מתוכנם גם לאור הזמן שחלף גם לאור מכירת הדירה וגם לאור התרשמותנו שאין שמץ של סיכוי לחזרה לשלום בית לחומר המעשים והפגיעה באישה.

פסק דין

אשר על כן הבעל חייב לתת גט לאשתו.

אם הבעל לא ייתן גט לאשתו במועד שייקבע לסידור גט בבית הדין האזורי, יקיים בית הדין האזורי דיון בצווי הגבלה.

לאור כל הנימוקים שכתבנו נראה שהבעל היה צריך לציית לפסק דין של בית הדין האזורי ולתת גט לאשתו, לפיכך אנחנו מחייבים את הבעל בהוצאות משפט לאשתו, ולפיכך הסך של 50,000 ש"ח שהפקיד הבעל בקופת בית הדין יעבור לידי האישה.

אך אם הבעל ייתן גט לאשתו במועד הראשון שיקבע בית הדין האזורי, יסיר בית הדין את החיוב של הוצאות המשפט.

ניתן ביום כ"ה בטבת התשע"ו (6.1.2016).

הרב אליעזר איגרא

הרב א' אהרן כץ

הרב דוד ברוך לאו

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה